

घञ् वा । १ मृरणे (खोड) २ शस्यमात्रमूले, ३ मृज्जने
च (गांजर) ४ मेघे पु० मेदि० । मेघनामनामके ५ क-
पूर्वे च पु० “कन्दमूलफलशिनः” चातुर्मास्यव्रतविधिः
“कन्दोद्भेदा वैद्युमा वारिणोव” माघः “वने निवसतां
तेषां कन्दमूलफलशिनाम्” भा० चतु० ०४१ अ० । कन्द
भेदास्तेषां विषेयगुणाश्च सुश्रु० दर्शिताः यथा “कन्दानत
ऊर्ध्वं वचनमः । विदारोकन्दशतावरोविसन्धालश्चङ्गा-
टककशेरुकपिण्डालुकमध्वालुकहस्यालुककाषालुकशङ्खालु-
करत्नालुकेंद्रीवरोत्पलकन्दप्रभृतीनि ।

रक्तपित्तहराण्युक्तः शीतानि मधुराणि च । गुरुणि
बहुशुक्राणि सन्त्यष्टिकराणि च । मधुरी टङ्गणो दृष्यः
शीतः स्वर्योऽतिमूलवः । विदारोकन्दो बल्यस्तु पित्त-
वातहरस्तु सः । वातपित्तहरो दृष्या स्वादुतिक्ता शता-
वरी । सहती चैव हृद्या च मेधाग्निवलवर्धिनो । पृह-
रत्नयौविकारिणी दृष्या श्वेता रसायनी । कफपित्तहरा-
स्तिक्तास्तस्या एवाङ्गुराः स्मृताः । अविदाहि विषमोक्तं
रक्तपित्तप्रसादनम् । विष्टम्भि दुर्जरं कृष्णं विषं सार-
तावहम् । गुरुविष्टम्भिशीतो च शृङ्गाटककशेरुकौ ।
पिण्डालुकं कफकरं गुरु वातप्रकोपणम् । सुरेन्द्रकन्दः
श्लेष्मणो विषाको कटुपित्तघ्नः । वेणोः करीरा गुरवः
कफमारुतकोपनाः । स्थूलमृरवसाश्चकप्रभृतयः कन्दा
रैवत्कषायाः कटुका कृष्णा विष्टम्भिना गुरवः कफवातघ्नाः
पित्तहराश्च । साणकं स्वादु शीतञ्च गुरु चापि प्रकीर्त्ति-
तम् । स्थूलकन्दस्तु नात्युष्णः शूणो गुदकोलहा ।
कुसुदोत्पलपद्मानां कन्दा सारुतकोपनाः । कषायाः
पित्तशमना विषाके मधुरा हिमाः । वाराहकन्दः श्ले-
ष्मघ्नः कटुको रसपाकतः । मेहकुष्ठमिहरो बल्यो दृष्टो
रसायनः” । भावप्र० उक्तगुणादि तत्तच्छब्दे दृश्यम् ।
साधवनिदानोक्ते ईयोनिरोगभेदे पु० । “दिवास्त्रप्रादति
क्रोधाद्वायामादतिमैद्यनात् । अताञ्च नखदलाद्यैर्वा-
ताद्याः कुपितायदा । पूयशोणितसङ्काशोलकुचाकति,
सन्निभः । उत्पद्यते यदा योनौ नाम्ना कन्दस्तु योजिजः”
च चतुर्विधः गतापित्तकफसन्निपातजभेदैः । “कृत्वा विषयं
स्फुटितं वातिकं तम् विनिर्द्दिशेत् । दाह्यरोगज्वरयुतं
विद्यात् पित्तात्मकन्तु तम् । नीलपुष्पप्रतिकाशं कण्डूभूतं
कफात्मकम् । सर्वलिङ्गसमायुक्तं सन्निपातात्मकं विदुः ।
सन्निपातात्मकोऽसाध्यः शेषाः लक्ष्मप्रसाधनाः” ।

कन्दगुडुची स्त्री कन्दोद्भवा गुडुची शाक० । १ गुडुचीभेदे,

। जनि० (सुधनी) इति ख्याते २ कन्दे च यन्द्वच०

कन्दट न० कदि-अटन् । श्वेतोत्पले (घादासुँदि) यन्द्वत्ता०
कन्दफला स्त्री कन्दात् फलं यस्याः । सुदकारवेत्त्वाम् ।
(खोटच्छा) राजनि०

कन्दबहुला स्त्री कन्दैर्बहुला । त्रिपर्षिकाहते राजनि०
कन्दमूल न० कन्दरूपं मूलमस्य । मूलके (मूले) राजनि०
कन्दर न० कम् जलेन दीर्यते इ-कर्माणि अप् । १ चार्द्रके
२ अङ्गुरे च राजनि० । ३ गुहाकारे पर्वतनितम्बस्थाने पुं स्त्री
असरः । स्त्रोत्वे गौरा० ङोष् खामी । ४ गुहायां स्त्री
ठाट् अमरटोकान्तरम् “निर्हृदिहते सुरज इव चेत्
कन्दरेषु ध्वनिः स्यात्” मेघ० । “विदूरगं प्रतिभयमस्य-
कन्दरम्” माघः “नानामलप्रसववर्णनानाकन्दरसातुभिः”
भाग० ४, ६, १०, “अग्नार्धमेव शरणमुटजं वाद्रिकन्दरम्”
भाग० ७, १२, १६, कन्दस्य सन्निपददेशादि अश्मादि०
चतुर्थ्यां र । कन्दर ५ कन्दसन्निपददेशादौ लि० ।
कं गजशिरोदीर्यतेऽनेन करणे अप् । ईचङ्ग श्वे मेदि०
कन्दराकर पु० ईत० । पर्वते मेदिनिः ।

कन्दराल पु० कन्दरायाङ्गुरायार्त्त-अल-अच् । १ गर्ह-
भाण्डहते २ लवणहते (पाकुड़) ३ आखोटहते च राजनि०
संज्ञायां कन् । ४ लवणहते पु० यन्द्वत्ता० ।

कन्दरोद्भवा स्त्री कन्दरे उद्भवति उदु+भू-अच् । १ सुह-
पापशभेदीहते राजनि० । २ कन्दरोन्वमात्रे लि० ।
३ गुडुचीभेदे स्त्री राजनि० [राजनि०

कन्दरोद्भिषी स्त्री कन्दात् रोहति रुह-षिनि । गुडुचीभेदे
कन्दर्पे पु० कम् सुखं तर्ष्य तत्त वा दृष्यति कम्+दृप्+अच्,
कम् कुलितो दर्पोऽस्मात् वा । १ कामदेवे असरः । “तत्त
निश्चिन्त्य कन्दर्पगमत् पाकशायनः” कुमा० । २ शङ्की-
तोक्ते भुवभेदे । “तद्योविंशतिवर्णाङ्गिभुवः कन्दर्पसंज्ञकः ।
वीरे वा कण्ठे वा स्यात् खण्डताले विधीयते” संज्ञी० दा०
कन्दर्पकूप पु० कन्दर्पस्य कूप इव । स्त्रीचिह्नभेदे जटाधरः ।
कन्दर्पकेलि पु० कन्दर्पेण केलिः । कामहेतुके केलौ तम-
धिकृत्य लतोपत्यः अण् आख्यायिकायां तस्य लूक् । प्र-
हसनभेदे ।

कन्दर्पजीव पु० कन्दर्पं जीवयति बर्धयति जीव-णिच्-अच् ।
कामदृष्टिकारफलके पनसहते राजनि० ।

कन्दर्पमथन पु० कन्दर्पं मथति मथ-ल्यु । १ महादेवे
कन्दर्पशत्रुकामहादयोऽप्यत्र पु० । [त्रिका० ।
कन्दर्पमृषल पु० कन्दर्पं मृषल इव । प्रहसचिह्नभेदे ।